

УДК 37.018.4:378

РОЛЬ ТЬЮТОРА В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Віра Жулкевська

*Львівський банківський інститут НБУ
просп. Т. Г. Шевченка 9, 79005 Львів, Україна*

Розглянуто роль тьютора в процесі дистанційного навчання. Зосереджено увагу на інтеграції Інтернет-технологій та освіти, що сприяє формуванню нового типу творчої особистості – тьютора, порадирика, консультанта.

Ключові слова: тьютор, особистість викладача, дистанційне навчання, електронна пошта, Інтернет, самоосвіта.

Вирішальним чинником у підготовці висококваліфікованих спеціалістів є особа викладача, його науковий, психолого-педагогічний та методичний рівні. Сучасна педагогічна технологія спрямована на розвивальне навчання, отже, готувати майбутнього спеціаліста у вищому навчальному закладі можуть лише викладачі, які володіють методикою активізації інтелектуальних сил.

На підставі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури можемо констатувати, що у сучасній науці нагромаджено значний фонд ідей, спираючись на які можна успішно вирішити проблему розвитку педагогічної творчості викладачів. Ці ідеї висвітлено в працях Б. Г. Ананьєва, Ю. К. Чабанського, В. Я. Васильєва, В. П. Давидова, В. І. Журавльова, В. О. Сухомлинського, В. Ф. Шаталова, Я. Я. Юрченка та багатьох інших учених і практиків.

Новий крок у розумінні творчості розробляє акмеологічна наука (В. В. Карпов, Н. В. Кузьміна, В. В. Зайцев, А. О. Реан, С. І. Тихомиров та ін.) Досягнення людиною вершин професійної майстерності акмеологія розглядає не як просте поліпшення професійної діяльності чи освіти, а найбільш повне їх удосконалення і досягнення максимально можливих результатів. З огляду на це розвиток творчості викладачів розглядається як процес зміни педагогічної діяльності, який виявляється в оновленні цільових установок і технологій розв'язання завдань навчання [2].

Викладачі, обираючи самостійний шлях пошуку оптимальної та ефективної системи навчання, створюють технологію та певні моделі її реалізації. Дистанційне навчання дає право вільного вибору варіантів моделей, сприяє формуванню таких рис особистості викладача, як самостійність, ініціативність, майстерність, креативність, новаторство.

Отож формується *новий тип особистості викладача*, який характеризується дослідницьким креативно-прогностичним підходом до викладання, високим рівнем синергії (грец. *synergia* – співпраця), максимальною співпрацею, довірою і почуттям відповідальності тощо. Саме на формування такого типу особистості викладача спрямована система підготовки викладачів дистанційного навчання у Львівському банківському інституті. Зазначимо, що метою дистанційного навчання є формування такої самостійної й творчої особистості, яка була б здатна і спрямовувала себе на розвиток впродовж усього життя, де ключову роль відіграє також викладач-консультант (тьютор), що скеровує студента чи групу студентів.

Ми розглядаємо проблему формування нової особистості викладача та спілкування у режимі дистанційного навчання, яке базується на самостійній інтерактивній роботі студента із спеціально розробленими навчальними матеріалами та використанні інформаційних та комунікаційних технологій. Ефективність освіти завжди залежала від рівня підготовки викладачів, яких вважають визначальною ланкою освітнього процесу.

Важливий елемент організації дистанційної освіти – специфічне кадрове забезпечення, особливістю якого є якісно нові вимоги до викладача: від принципово нового рівня професійних і комп'ютерних знань та умінь до володіння концептуальними питаннями й дидактикою дистанційної підготовки. Викладач стає консультантом, кваліфікованим опонентом, розробником науково-методичного забезпечення дистанційних матеріалів [4].

Отже, викладач повинен володіти системою нових педагогічних знань, умінь і навиків, а саме: діагностувати цілі навчання; моделювати (у його цілях, змісті, організаційних формах, методах і засобах навчання) професійну діяльність спеціаліста; формувати у студентів необхідний рівень знань, умінь і навиків; розробляти мультимедійне навчання, використання відеоінформації; вільно володіти сучасними методами, формами дистанційного навчання.

Крім того, в дистанційному навчанні викладач повинен володіти інформаційно-освітнім середовищем; вміти подавати навчальний матеріал так, щоб забезпечити ефективну, індивідуальну, незалежно від місця і часу, роботу студентів; активно використовувати комунікативні можливості комп'ютерних мереж, а також володіти двома чи більше іноземними мовами.

Коли викладач моделює, створює й використовує ефективне мислення як очікування, зростає вірогідність того, що студент засвоює навчальний матеріал дисципліни як релевантний, живий, який хвилює. Тоді студенти побачать і використовуватимуть смисл цієї навчальної дисципліни для того, щоб розв'язати деякі зі своїх майбутніх педагогічних проблем [5].

Змінюється також зміст діяльності викладача: він перестає бути просто "репродуктором" знань, стає розробником нової технології

навчання, що, з одного боку, підвищує його творчу активність, а з іншого, вимагає високого рівня технологічної та методичної підготовленості.

Традиційне навчання	Дистанційне навчання
Репродукція знань викладача студентам	Орієнтація на досягнення поставлених студентом цілей навчання
Використання певних освітніх технологій	Застосування різних методів, технологій і засобів навчання
Використання пасивних норм навчання	Впровадження активних форм у процесі навчання
Головна роль викладача – джерело інформації для студента	Створення середовища і підтримка студента в процесі засвоєння програми
Відсутність “зворотного зв’язку”	Постійний “зворотний зв’язок”
Жорстка, статична структура програми	Гнучка, динамічна, модульна програма
Нормативна оцінка результатів навчання	Чітке визначення критеріїв компетентності
Оцінка за повний курс навчання	Оцінювання кожного модуля

Дедалі більшої актуальності набуває питання творчої взаємодії викладачів і студентів, використання інформаційних технологій навчання, зокрема Інтернету, та ефективна організація самостійної роботи, розвиток у студентів самостійного творчого дослідницького стилю мислення.

Зауважимо, що інтеграція Інтернет-технології та освіти сприяє формуванню нової ролі викладача, який у високотехнологічному середовищі є не тільки джерелом інформації та академічних даних, але й консультантом, який допомагає студентам зрозуміти процес навчання. Викладач допомагає студентам знайти необхідну інформацію, визначити, чи відповідає вона заданим вимогам; а також зрозуміти, як використовувати цю інформацію для відповіді на задані запитання і вирішення складних проблем.

Для впровадження Інтернет-технології в освітню діяльність необхідно, щоб викладач оволодів такими базовими технологіями: пошуку інформації в Інтернеті; вміння працювати з електронною поштою; спілкування в реальному часі; надання власної інформації у вигляді Web-документів (створення Web-сторінок і Web-сайтів) і розміщення її в мережі [1].

Як зазначає М. В. Головка, відбувається трансформація традиційної системи взаємин викладач–студент, зміна ролі викладача, який має виконувати роль тьютора, наставника. Важливою умовою ефективного впровадження новітніх технологій є здатність викладачів, на яких

покладається це завдання, змінити акценти в методиці викладання, їх готовність до видів діяльності, що базується на нових засадах. Адже від психологічної готовності викладача прийняти “нове”, сприйняти його і бути переконаним у правильності обраного шляху значною мірою залежатиме успіх педагогічної діяльності [3].

Водночас зазначимо, що викладач повинен знати можливості засобів навчання, вміти розподілити навчальний матеріал відповідно до різних засобів, формувати з них комплект засобів навчання (кейс) як систему передачі навчальної інформації, призначену для виконання дидактичних завдань. Методи дистанційного навчання, зауважимо, добирають з урахуванням завдань, які ставить перед собою викладач.

Отже, як свідчить аналіз наукових джерел та наш власний педагогічний досвід, творчість успішно виявляється в умовах високої професійної компетентності та педагогічної майстерності викладача, який повинен володіти відповідними професійними знаннями, мати практичний досвід, а також вміти діагностувати, аналізувати, моделювати і корегувати власну діяльність, обґрунтовувати шляхи її подальшого вдосконалення.

Педагог повинен мати високу кваліфікацію, розвинуту ерудицію, інноваційне мислення, креативні здібності та орієнтуватися на особистісний розвиток студента. Керуючи процесом навчання, викладач повинен намагатись всіма засобами підтримати мотивацію й інтерес, бо саме вони збагачують емоційне тло навчальної діяльності, викликають задоволення, зникає відчуття дистанції та відокремленості, спрямовують слухача на подальший пошук знань.

1. *Авдеев С. М.* Интернет – образование: возможности, проблемы, направления развития <http://penza/fio/ru/conf>.

2. *Архипова С. П.* Развитие педагогической творческой деятельности преподавателей высших учебных заведений. // Новые технологии обучения: Наук.-метод. зб. 2001. Вип. 31. С. 23.

3. *Головка М. В.* Общие тенденции та психолого-педагогические проблемы внедрения современных технологий обучения. // Новые технологии обучения: Наук. метод. зб. 2001. Вип. 30. С. 254.

4. *Коровайченко Ю. М.* Факторы нормативного обеспечения дистанционного образования. // Новые технологии обучения: Наук.-метод. зб. 2001. Вип. 30. С. 254.

5. *Кошманова Т. С.* Культура і спільнота у становленні педагога. Львів, 2002. С. 408.

**TUTOR'S ROLE IN DISTANCE LEARNING AT HIGHER
EDUCATIONAL INSTITUTIONS****Vira Zhulkevskva***L'viv Banking Institute NBU
Shevchenko Pros., 9, UA-79005 Lviv, Ukraine*

The author analyses the role of the tutor in distance learning process. The focus is laid on integration of Internet technologies and education that promotes to form a creative personality of new type – the tutor, the adviser, the instructor.

Key words: tutor, personality, distance learning, E-mail, Internet, self-education.

Стаття надійшла до редколегії 15.04.2004
Прийнята до друку 29.10.2004